

ענג שבת

פרשת אמור – בהר בחקתי

יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

י"ד באייר ה'תשפ"ג
(05.05.2023)

לעילוי נשמת ר' שלום בן יהודה פרידלנדר ז"ל וגב' נחמה פרידלנדר בת פנחס ע"ה

עלון מס' 14 (1332)
(שנה שלוש ושבע)

מועדי השבת אמור

ער"ש מוצ"ש	20.02	18.46
יום -י	20.05	19.02
ת"א	20.05	18.54
ח'פה	20.03	19.03
ב"ש	20.01	18.56
אילת		

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת אמור - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.02 - 4.09
זמן הנחת תפילין	4.56 - 5.01
הנץ החמה (מישור)	5.46 - 5.51
הנץ החמה (הנראה)	5.51 - 5.56
ס"ז ק"ש מג"א	8.20 - 8.23
ס"ז ק"ש הגר"א	9.10 - 9.13
חצות היום	12.37 - 12.38
מנחה גדולה	13.12 - 13.12
שקיעת החמה	19.29 - 19.24
צאת הכוכבים ב'	20.19 - 20.14

דף יומי: סוטה לח - מד

מועדי השבת בהר בחקתי

ער"ש מוצ"ש	20.08	18.51
יום -י	20.10	19.07
ת"א	20.11	18.59
ח'פה	20.09	19.08
ב"ש	20.07	19.01
אילת		

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת בהר בחקתי - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	3.55 - 4.01
זמן הנחת תפילין	4.52 - 4.56
הנץ החמה (מישור)	5.42 - 5.46
הנץ החמה (הנראה)	5.45 - 5.50
ס"ז ק"ש מג"א	8.16 - 8.19
ס"ז ק"ש הגר"א	9.08 - 9.10
חצות היום	12.37 - 12.37
מנחה גדולה	13.13 - 13.12
שקיעת החמה	19.33 - 19.29
צאת הכוכבים ב'	20.23 - 20.19

דף יומי: סוטה מה - גיטין ג

ניתן למצוא בפייסבוק תחת השם: "ענג שבת"

יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן
כתובת: רח' פאת השולחן 8, תל-אביב
טל: 03-5234063, פקס: 03-5234063
דוא"ל: smuladv@netvision.net.il

אם בחקתי תלכו

אחת השאלות שפרשנים רבים עסוקים בה, עוסקת בשאלה מדוע התורה משתמשת בפועל "תלכו" בהקשר של שמירה על החוקים שהקב"ה דורש מאתנו לשמור.

מה ההליכה מסמלת יותר מכל את המסירות לחוקים ולעבודת ה'?
בעל מי השילוח האדמו"ר רבי מרדכי יוסף מאיזביצא כותב – "אם בחקתי תלכו - היינו כל זמן שלא נחקק ונקבע בלב האדם קדושת ה' יתברך, נקרא עומד, כי צריך לצמצם את עצמו בכל ענינו ושלא להתפשט רצונו כי שב ואל תעשה עדיף וכאשר יפנה האדם לדברי תודה עד שיחקקו בלבו ויקבעו בו, אז יכול האדם להתפשט ולילך בכל הענינים שירצה כי ה' עמו".

בעל מי השילוח רואה בהליכה מעין התפשטות במרחב, את היכולת להרחיב את הפרספקטיבה שלנו וללכת "בכל הענינים שירצה". מדובר במציאות מורכבת מאד הדורשת מיומנות, אומץ ובעיקר מטען גדול של ידע והבנה כיצד להתמודד עם האתגרים המצויים בדרכים. בניגוד לכך ישנה גם מציאות של עמידה במקום. כאמור "כל זמן שלא נחקק ונקבע בלב האדם קדושת ה' יתברך נקרא עומד".

עומק החקיקה והקביעה בלב האדם את קדושת ה' היא עצם ההגדרה של האדם. כמידה והדברים אינם חקוקים הרי שהאדם מוגדר כעומד, זה לא נתון לשיקול הדעת גם אם בפועל האדם ילך, באופן מהותי הוא מוגדר כעומד, אך מי שכן חקק בליבו את קדושת ה', יש לו פוטנציאל, וכדבריו "אז יכול האדם" זה לא בהכרח אומר שהוא יעשה זאת, זו יכולת, אפשרות ללכת ולהתפשט כדבריו בכל הענינים שירצה. זהו הבדל מהותי בין מי שעדיין לא נחקקו בו קדושת ה' שמוגדר בעל כרחו כעומד לבין מי שהגיע למציאות שבה יש לו את האפשרות ללכת ולנוע במרחב.

בדומה לדברים אלו אנו מוצאים בגמרא בסוטה מדרש העוסק בהליכה בדרך: "כי נר מצווה ותורה אור... משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך נזדמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטיין ואינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטיין ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם" (סוטה כא, ע"א)

גם כאן השימוש בדימוי ההליכה בדרך במקומות מסוכנים בא לידי ביטוי, מעבר לעצם ההליכה אנו למדים על אתגרים גדולים המצויים בדרך בדמות חיות רעות וליסטים, ההתמודדות מולם באה על מקומה בלימוד תורה ושמירה על המצוות כאמור במדרש שהנר הוא התורה והמצווה היא האור שמאיר לו את הדרך. רגע השיא מגיע במקום בו האדם מגיע לפרשת דרכים ושם ניצל מכולם. ישנם ביאורים רבים למשמעות אותה פרשת דרכים, אותה צומת לכאורה שמצילה את האדם מכל פגעי הדרך.

אחד הפירושים בגמרא המובא על ידי מר זוטרא אומרת שהכוונה היא "אסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא" – שעולה לו שמועתו הלכה למעשה, יש חיבור בין עולם הלמדנות לעולם המעשה. ניתן לבאר את החיבור בין עולם בין המדרש לקיום ההלכה כמימוש של השאיפה שבעל מי השילוח מגדיר בביאורו כמצב של "נחקק ונקבע בלב האדם קדושת ה'", חיבור עמוק ומשמעותי בין עולם בית המדרש לעולם המעשה, וכהגדרתו של המדרש "פרשת דרכים".

בעל מי השילוח מדגיש שלא רק שהסוף טוב לאחר לילה ארוך ומאתגר אלא עצם המחשבה והרצון לצאת לדרך אפשרית ואין צורך לחשוש כשהדברים חקוקים כראוי, כשהאדם חוקק בעצמו את קדושת ה', הוא יכול לילך במרחב בכל הענינים שירצה ומובטח לו שה' עמו.

ההליכה בדרך זו זכות הניתנת ומתאפשרת לאדם מתוך מחויבות עמוקה לחוקי התורה.

הרב אבי רוקח, מנהל מיזם ממלכתיות - מעוז

מוסק א.א.
חשמלאות רכב
ומיזוג אויר
בהנהלת: ניסים תמם
רח' החרוץ 11, תל-אביב
טל: 03-5376552, נייד: 050-8669715

קידום העסק

NETWORK LIKE VIRAL CHAT TWEET VIDEO PODCAST SHARE INTERNET FOLLOW

חבילת פרסום ושיווק משולבת
בניית אתר אינטרנט, בניית דף פייסבוק עסקי,
קידום אורגני וממומן בגוגל, קידום ממומן בפייסבוק, פרסום ומודעות בעלון
*ניתן להזמין חלק מהחבילה

התקשרו לקבלת הצעה משתלמת
שמואל: 054-4567571

בני שיחותי אינסטלציה ופתיחת סתימות
רח' הרא"ה 164 רמת-גן 5234308, טל. 03-6745789
מען: 03-6760351, 03-5330202, פלאפון: 053-7343018

פסח שני

יום ששיש י"ד באייר פסח שני. אין אומרים תחנון ואומרים "למנצח". כשביט המקדש היה קיים הייתה זו הזדמנות נוספת להקריב קורבן פסח עבור אלה שלא יכלו לעשות זאת בפסח הראשון. בימינו, מציינים את היום באי-אמירת תחנון ונוהגים לאכול בו מצות.

מה ענינו של פסח שני? במדבר ציינו בני-ישראל את יום השנה הראשון ליציאתם ממצרים ב"ד בניסן והקריבו את קורבן הפסח. על-פי הציוויו האלוקי, רק אנשים הטהורים מטומאות מת יכלו להביא את הקורבן. קבוצת אנשים קטנה שהייתה טמאת-מת באו למשה בתלונה: "אנחנו טמאים לפנש אדם. למה נגרע לבלתי להקריב את קורבן ה' במועדו בתוך בני-ישראל"? משה הפנה הבקשה לקב"ה ונקבע על פי ה': שלושים יום לאחר חג הפסח יצויין חג הפסח השני. ב"ד באייר, אלו שהיו טמאים או בדרך רחוקה בפסח הראשון, יוכלו להקריב את קורבן הפסח כהלכתו. (במדבר ט, י-יא).

אכילת מצה: נוהגים לאכול מצה ביום זה. אך שלא כמו בפסח הראשון, מותר לאכול חמץ במשך כל היום.

שבת פרשת אמור

ההפטרה: "והכהנים הלוים בני צדוק" (יחזקאל מד, טו).

בתחילת פרשת אמור דינים המכוונים לכהנים, מצוות שבקיומן יוכיחו הכהנים שהם ארויים למעומדם, לתת את הכוון לעם על פי תורת ישראל. הכהנים צריכים לתת מופת. הם גם נבדלים מהעם ומצוים: "קדושים יהיו לאלוהיהם ולא יחללו שם אלוהיהם, כי את אשי ה' לחם אלוהיהם הם מקריבים והיו קדש". לפי לכהנים חובות יתר, כמו נשואין וטומאה, וחכיות יתר מהצד השני, כמו מתנות כהונה, אולי כדי לאזן. הכהנים קדושים וצריכים להקפיד על טהרתם וכהן בעל מום נפסל לעבודת המקדש.

בהפטרה מפרט הנביא את הלכות הכהנים. כבפרשה, תאור בגדי הכהונה, דינים המיוחדים לכהנים, וגם מתנות כהונה. נכון לא הכל דומה בדברי הנביא לפרשה. לדוגמא הציוויו של הנביא לכהנים: "כל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה, לא יאכלו הכהנים". והרי כל ישראל מזהרים מאכילת נבלות וטרפות? רד"ק מבאר כי: "אע"פ שישראל גם כן מזהרין עליה, הכהנים מזהרין יותר מפני הטומאה, לפי שהם מקדש לכן הם מזהרין יותר על הטומאה מישראל, ולפיכך אמר לא יאכלו הכהנים. ואמר לא יאכלו ולא אמר ולא יגעו כי יש נבלה שאינה מטמאה אלא בבית הבליעה והיא נבלת עוף טהור. לחז"ל יש הסבר אחר, ואולי יותר מציאותי שדווקא הנביא מזהיר את הכהנים: "לפי שהותרה להם מליקת חטאת העוף שהיא נבלה וטרפה יכול יהא מותרין גם כן בשאר נבלות וטרפות לפיכך הזהירו עליהם". כלומר, יש סיבה שהנביא מזהיר במיוחד את הכהנים.

הנביא יחזקאל שהיה כהן מחמיר עם הכהנים יותר מהצוויו בתורה, עד שהוא אילץ את הפרשים להסביר אותו ולהחזירו לתלם. הנה התורה אוסרת רק על כהן גדול לקחת אלמנה, ולא על כהן הדיוט, יחזקאל אינו מבחין בין כהן הדיוט לכהן גדול וקובע: "ואלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים, כי אם בתולות מזרע בית ישראל, והאלמנה אשר תהיה האלמנה, מכהן יקחו". ורש"י מפרש אותו ומביא על מה שמצא, כי חלקו הראשון של הפסוק מדבר בכהן גדול החייב בלקיחת בתולה דווקא, אבל יש מן הכהנים אשר ייקחו את האלמנה כגון הדיוטין, זהו מכהן יקחו, יש מן הכהן שמתרין באלמנה. הרד"ק, שהבאנו למעלה את ההבהרה שלו בענין החמרות של הנביא, נתן גם כן את הסבר, הסבר מעניין: "אפשר שחידש דברים שהם לעתיד ולתוספת קדושה". ואם צריך לתת פירוש לרד"ק – הכוונה שלו שבמקדש השלישי אותו מתאר הנביא יחזקאל בחזונו יהיו דיני הכהנים חומרים מדיניהם במשכן ובבית ראשון ועני. ובלשונו: "אם אמר זה על כל כהן כהן יהיה זה לתוספת קדושה לעתיד והוא כי אלמנת כהן גדול ואפילו כהן הדיוט, יכול לקחתה כהן אחר זהו שאמר: אשר תהיה אלמנה מכהן, יקחו".

המעניין שהנביא מזכיר ואומר: "הכהנים הלוים..." הם שהיו כבוד לאביהם צדוק, גם הכהנים וגם הלויים עמדו על משמר המקדש כאשר בני ישראל תעו, או אע"פ שבני ישראל תעו, הם המשיכו בעבודת ה'.

בגמרא, במסכת שבת (יג ע"ב) מובאת המשנה: "ואלו מן ההלכות שאמרו (חכמים) בעליית תננה בן חזקיה בן גרון, (תנא שחי בתקופת הלל ושמאי) כשעלו לבקר". המשנה הסתומה הזאת מבוארת בגמר (שם) "אמר רב יהודה אמר רב: ברם, זכור אותו האיש לטוב, וחנניה בן חזקיה שמו, שאלמלא הוא, (היה) נגזז ספר יחזקאל, שהיו דבריו (של יחזקאל) סותרין דברי תורה (הנאמר בהפטרה שלנו כנ"ל). מה עשה (חנניה בן חזקיה)? העלו לו ג' מאות גרבי שמן (למאור ולמזונות) וישב בעליה, ודרשין'. לכל הכתובים הנראים כסותרים דברי תורה, עד שיישבן.

מברכים למתענים בה"ב.

במנחה: פרקי אבות: פרק ד'

מוריד הטל:

מיום שבת ואילך המסופק שמא אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" אינו חוזר כי הוזקק שלא לאמרו.

יום שני תענית שני תנינא (בתרא).

יום שלישי – י"ח באייר – ל"ג בעומר

כבר אמרו שכדאי להזהר ולא להזכיר מהשקיעה ביום שבת קודש בערב עד ספירת העומר שהיום ל'ג בעומר – למנוע ספק ברכה. לעומת ימי הספירה נוהגים קצת שמחה ביום י"ח אייר, הוא ל"ג בעומר. אין אומרים בו תחנון ואף לא במנחה שלפניו, לכן לא אומרים "צדקתך". אבל אומרים אל אך אפיים בהוצאת ספר תורה ל"למנצח", לפני ובא לציון. כן אין מתענים בו, ויש נוהגים שגם חתן וכלה לא מתענים ביום ביום חופתם.

אבל רשאי לעבור לפני התיבה (שולחן ערוך תצג, ב. ומשנה ברורה קלה).

נראה שעניינו של ל"ג בעומר מצוי לראשונה ב"בית הבחירה" לרבנו המאירי על האמור במסכת יבמות (סב, ב): "אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרט, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמים, עד שיש ר' עקיבא אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר' מאיר ור' יהודה רבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת". וכתב על כך המאירי: "ותלמידים אלו הזכר כאן שכולם מתו מפסח ועד עצרת, וקבלה בידי האנונים, שביום ל'ג בעומר פסקה המיתה, ונוהגים מתוך כך שלא להתענות בו, וכן נוהגים מתוך כך שלא לישא אהם מפסח עד אותו זמן".

בארץ ישראל נוהגים לערוך בל"ג בעומר הלילולא דרבי שמעון בר יוחאי, שעל פי המסורת הוא יום פטירתו. אף נוהגים להדליק בו מדורות לכבודו. בטעמו של דבר אמרו, כי ביום פטירתו גילה רבי שמעון בר יוחאי סודות טמירים ונעלמים לתלמידיו. בגלותו הדברים זרח אור גדול ולא שקעה השמש עד שגילה כל שניתן לו רשות לגלות.

בחוץ לארץ נהגו הילדים לצאת בל"ג בעומר עם קשתות בידיהם. טעמו של דבר אמרו שרבי שמעון בר יוחאי הגן על דורו וכל ימיו לא נראתה הקשת בשמים (זוהר חדה, בראשית יט, א, וראה כתובות עז, ב ועוד).

החת"ם סופר (שו"ת חת"ם סופר, יורה דעה, ס' רלג) נתן טעם לשמחה בל"ג בעומר, שביום הזה החל המן לרדת לישראל בצאתם ממצרים.

מנהג החאלקה – תספורת ראשונה לילד ממנהג האר"י, שסיפר את בנו בן השלוש בל"ג בעומר בקבר הרשב"י, להוליך את הבן שהגיע לגיל 3, עם כל אנשי ביתו, ביום ל"ג בעומר, לקבר רבי שמעון בר יוחאי, ושם יגילו את ראשו, ועשו שם יום משתה ושמה (שער הכוונות). (שו"ת ערוגות הבוים א"ח ר"י). כל זאת בציון הרשב"י כדי שתחילת חינוכו למצוות של הילד תהיה מתוך התחברות לצדיק.

יש נוהגים גם בימינו שלא לספר את שער בניהם הקטנים עד שיגיעו לגיל שלוש, כמנהג האר"י ובבחינת "לא תקפו פֿאַת ראשכם" (ויקרא יט, כז), שעניניה לא לספר את שערות הראש בעיגול, תוך גזיזת הפאות. יש שהסבירו המנהג ממצוות ערלה, כמו הפרי כך הילד בשלוש שנותיו הראשונות שאינו בקיא בדיבור

ובשית, ואין מקיימים בו מצוות: "ובשנה הרביעית יהיה כל פרו קדש הלולים ל-ד" (ויקרא יט, כד), שלאחריו אביו מקדישו לתורה (תנחומא קדושים יד). זהו המצווה הראשונה שמקיימים בילד.

מִן הָרֶאשִׁיז מַרְדְּכַי אֵלִיהוּ סִידֵר סוֹדֵר מִיּוֹחַד לָאֲרֻעַ הַחֲאֻלְקָה. הוּא קִבֵּעַ בַּתְחִילַת הַחֲאֻלְקָה לִימוֹד הַלְכָה וְאִז מַלְבִּישִׁים אֶת הַיֵּלֵד צִיצִית, אֲבִי הַבֵּן מְבָרֵךְ אֶת הַיֵּלֵד וּמְכַבְּדִים תַּלְמִידֵי חֻכְמַים וְקֻרְבֵי מִשְׁפַּחָה לְגִזּוֹר מַעַט שַׁעַר לִילַד.. הַאֵב אֹמֵר לְשֵׁם יְחִוֵד וּבִשְׁעַת הַגִּזְיָה אֹמְרִים פְּסוּקִים מִתְהִילִים, מְבַרְכִים הַיֵּלֵד בְּבִרְכַת כְּהִנִּים וְאֹמְרִים "הַמְּלַאֲךְ הַגּוֹאֵל". מְסִימִים בַּתְּפִילָה עַל חִינוּךְ הַיֵּלִדִים – הַשִּׁל"ה הַקֹּדֶשׁ בַּשַּׁעַר הָאוֹתוֹיֹת, וְשִׁרִים בַּר יוֹחַאי, נִמְשַׁכַת אֲשֶׁרִיךְ, שִׁמֹן שִׁשּׁוֹן מַחְבְּרִין...

בני ירושלים שהיה קשה להם להגיע למירון, היו הולכים למערת שמעון הצדיק שמצפון לעיר העתיקה, ושם היו עושים החאלקה.

יש להדגיש שמנהג זה יפה אבל אינו מן הדין ולא נזכר בספרי ההלכה כשולחן ערוך והרמב"ם וגם לא בספרי פוסקים אחרים, ואפשר לספר הילד לפני הגיעו לגיל 3.

שבת פרשת בהר בחקתי

ההפטרה: "ה' עזי ומעוזי" (ירמיהו טז, ט).

במנחה פרקי אבות: ה'

יום חמישי: ערב ראש חודש מוקדם אומרים יום כיפור קטן במנחה ואומרים תחנון.

שבת פרשת בהר בחקתי

ההפטרה: "ה' עזי ומעוזי" (ירמיהו טז, ט).

פרשת בהר עוסקת בארץ ישראל, בקדושת הארץ. מצוות השמיטה והיובל, מנוחת הקרקע וחזרת הקרקעות לבעליהן ביובל, מצוות התלויות בארץ ומייחדות אותה משאר הארצות מחד, ומאיך מדגישה, בעיקר החזרת הקרקעות, כי הארץ לא נחלה פריטת שלנו אלא של הקב"ה, "כי לי הארץ, כי גרים ותושבים אתם עמדי.

העיד התודעה "כי לי הארץ" מביאה לתוצאה של גלות וזה מה שנאמר בפרשת בחוקתי. "ואתכם אזרה בגויים... והייתה ארצכם שממה, ועריכם יהיו חרבה. אז תרצה הארץ את שבתותיה, כל ימי השמה, ואתם בארץ אויביכם, אז תשבת הארץ, והרצת את שבתותיה. כל ימי השמה תשבות, את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה". אם בפרשת בהר יש את מצוות הארץ בפרשת בחקתי אנחנו מקבלים את המחויבותיות של עם ישראל. הקב"ה הוא אדוניה של הארץ וישראל מקבלים את הארץ בתנאי – קיום המצוות – ארץ ישראל על פי תורת ישראל. רצונו נתנה לנו את הארץ ורצונו תלוי בכך שיעשו ישראל רצונו. קיים מה שבעל הבית דורש ותשאר לגור בביתו, אחרת, חלילה, יגרשם מארצו. בפרשת בחוקתי ברכה וקללה "אם בחקתי תלכו... ונתתי גשמכם בעתם... והתהלכתי בתככם... ואתם תיהיו לי לעם". "אם לא תשמעו... אף אני אעשה זאת לכם..." (חלילה).

ההפטרה פותחת בחיוב (סיום פרק טז בירמיהו) ועוברת מיד (תחילת פרק יז) לתוכחה.

כשנביט במבנה החיצוני נבחין את הקשר הדומה בין ההפטרה לפרשה, הזכרת השמיטה בולטת, והיא נקשרת אל העונש על חטאי יהודה: "ושמטתה ובך מנחלתך אשר נתתי לך, והעבדתך את אויביך בארץ אשר לא ידעת...". זוהי תוכחת הפרשה: "ואתכם אזרה בגויים... והייתה ארצכם שממה, ועריכם יהיו חרבה. אז תרצה הארץ את שבתותיה, כל ימי השמה, ואתם בארץ אויביכם, אז תשבת הארץ, והרצת את שבתותיה. כל ימי השמה תשבות, את אשר לא שבתה בשבתותיכם בשבתכם עליה". הנביא ירמיהו מזכיר גם את העבודה הזרה והעונש על כך.

הפרשה מסתיימת בתקווה: ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, לא מאסתיים ולא געלתיים לכולתם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלוהיהם...". ירמיהו גם הוא מסיים בטוב שיהיה: "רפאני ה' וארפא, השועיני ואושעה, כי תחילתי אתה".

במנחה: אומרים "צדקתך צדיק".

פרקי אבות: פרק ה'

יום חמישי ער"ח מוקדם אומרים יום כיפור קטן ותחנון במנחה.

הון שליטון

ער"ד דוד שפירא

מחבר הספר תורת המשא ומתן

שוחד לשופט במאה ה 20

הרב מרדכי יעקב ברייש (1896-1976) היה רב ורב ורב דין הקהילה החרדית "אגודת אחים" בציריך ובעל השו"ת חלקת יעקב. בשנות השישים, הוא נשאל על ידי הרב אברהם מאיר איזראעל (1913-1995), רב מברוקלין, ניו יורק, אודות תשלום שוחד לשופט גוי שניהן בבית המשפט בניו יורק (שו"ת חלקת יעקב, חושן משפט, ב).

כך תיאר הרב איזראעל את הרקע לשאלה: "בעל הבית אחד חשוב ויראש שמים מחוג ידידי שנתפתה מחבריו השותפין במסחרו לעבור באיזה ענין על חוקי המדינה בעניינים מסחריים, והוא לא ידע מחומר החוק והאשם. ונתפס למשפט, וסכנה מרחפת עליו שיתפס למאסר וגם לעונש כסף רב שדנין שוגג כמזיד, ולפי דבריו של העו"ד אין לו עצה אחרת אלא לשחד את השופט." הרב איזראעל הסביר כי אותו אדם נחשב לשוגג, משום שלא הכיר בחומרת מעשיו, ומשום כך הטיית הדין היא הטייה לדין צדק, ואולי יהיה זה מותר. לפי התשובות של החוות יאיר והחתם סופר עליו למדנו בגליונות קודמים, מותר ואולי אף מצווה לשחד את השופט לדין צדק.

הרב ברייש העיד שתשובתו התעכבה זמן רב, והוא החליט שעדיף לענות מאוחר מלעולם לא לענות. מסקן לחשוב כיצד התגלגלו הדברים עבור אותו נאשם בינתיים. האם הורשע ונשלח לכלא? איננו יודעים.

פוסק החלקת יעקב שמותר ואף מצווה לתת שוחד במקרה זה, אך נימוקיו שונים מעט מן הנימוקים שהכרנו עד כה. מצווה להציל יהודי מכלא של גויים, במיוחד משום שבכלא ייאלץ אותו נאשם לבטל כמה מצוות. לטענת החלקת יעקב, כיוון שהמשפט בארצו של הנאשם (ארצות הברית) מאפשר לשופט חופש פעולה והוא יכול לבחור אם לנהוג ברחמנות או באכזריות, הרי שהטיית ליבו לטובה מותרת היא. הרב ברייש סובר כי בתיק אזרחי ממוני אין לתת שוחד. אך בדין הפלילי, כשפסק הדין נובע אך ורק מרצון השופט, שעלול להתאכזר ועשוי לרחם, מותר ואף מצווה לתת שוחד כדי להימנע ממאסר. הרב ברייש מתייחס לאפשרות שהשופט ישפוט דין צדק, וקובע שלמקרה כזה אין אנו חוששים. גם הלהכה שלפיה דין השלטון קובע – "דינא דמלכותא דינא" – נדרש הרב ברייש. באשר אליה הוא מצהיר שהיא נהוגת רק בדיני ממונות, בדין אזרחי. בדין הפלילי, דינא דמלכותא אינו מכריע ואין להקשיבו לו.

תשובה כזו אולי הייתה מתקבלת על דעתנו אילו הייתה נכתבת כמה מאות שנים קודם לכן, באמצע ימי הביניים. אך מדובר בשנות השישים של המאה העשרים, באמריקה. לא רק שחשש הטיית הדין על רקע אנטישמי נמוך, אלא שהדין אף אינו נקבע אך ורק לפי ראות עיני השופט – בחוק מוגדרים העונש המינימלי והמקסימלי.

נושא נוסף שמציף שו"ת חלקת יעקב הוא מעמדו של הנידון למאסר כשבו. מצווה לשחד את השופט, אומר החלקת יעקב, על מנת להציל יהודי ממאסר, וזו מצוות פדיון שבויים. החלקת יעקב טען שיש לשחד שופט באמריקה של שנות ה-60, כדי להציל ממאסר יהודי שעבר עברה ומודה בה. אולם לפי פוסקים אחרים שדנו בפדיון שבויים במהלך הדורות, אין מקום לפסיקה כזו במדינה שאינה חשודה בעלילות דם, ובמערכת משפט שאינה חשודה באנטישמיות. אם נתייחס לימינו – ודאי ששיקולי הקהילה, המופקדת על פדיון שבויים, אינם מצדיקים מתן שוחד לשופט (גוי, וכל שכן יהודי). הקהילה, שמטרתה היא לכונן מדינת צדק מתוקנת, בוודאי אינה יכולה לתמוך או להצדיק בקלקול מערכת המשפט.